

การเกิดขึ้นของอภิสมาจารสิกขาบทของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ORIGIN OF PRECEPTS FOR DECENT CONDUCTS OF MONKS

IN THERAVADA BUDDHISM

พระครูภาวนาวัฒนบัณฑิต วิ. (มันจะนา), พระวรวุฒิ วิสุทธิเมธี (โอทอง)

Phrakhrubhavanavattanabundit Vi. (Manjana), PhraWorawut Wisutthimethi (Othong)

ธรรมสถานมูลนิธิพุทธมหาเมตตา

Buddhamahametta

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, PhraNakhonSiAyutthaya

Corresponding author, e-mail: warawut19952538@G-mail.com

vipassanathai2557@gmail.com

บทคัดย่อ

พระวินัยเป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นมา เพื่อควบคุมพฤติกรรมของภิกษุทั้งหลายให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ประกอบด้วย สิกขาบทที่มาจากพระปาติโมกข์ และสิกขาบทที่มาจากพระปาติโมกข์ เรียกว่า อภิสมาจารสิกขาบท ในพระพุทธศาสนาเถรวาท การเกิดขึ้นของอภิสมาจารสิกขาบทพระพุทธองค์ทรงทรงบัญญัติไปตามสภาพภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปถึง สิกขาบทที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ เช่น การอุปสมบท การสงฆ์ รวมถึงเรื่องการเก็บรักษาอาหารได้ในยามเกิดทุกข์ภัย สิกขาบทที่เกี่ยวข้องกับสังคม พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้กุลบุตรสามารถเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้ โดยไม่มีเลือกชั้นวรรณะ และอาชีพาริสุทธิศีล และการเกิดขึ้นของอภิสมาจารด้านวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมในการบิณฑบาต การนุ่งห่มจีวร เสนาสนะ และคิลานเภสัช

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนาเถรวาท, อภิสมาจาร, สิกขาบท

Abstract

The Discipline was prescribed by the Buddha for the restricting behavior of monks aiming at living together peacefully, consisting of the fundamental precepts and out of the fundamental ones or called the precept for decent conduct of monks. In Theravada Buddhism, the origin of precepts for decent conduct of monks the Buddha prescribed as per geography, society and culture Buddhism reached to. The geographical

precepts that the Buddha prescribed such as ordination, bathing, including the keeping of foods in the time of famine; social precepts such as the permission to all men from all walks of life to enter to monastery without discrimination from social status, and the purity of conduct connected with livelihood; cultural precepts such as the culture of receiving alms food, cloth dressing, shelter, medicine etc.

Keyword: Theravada Buddhism, Precepts for decent conducts, Precepts

บทนำ

การที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยนั้น ไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้า แต่จะทรงบัญญัติก็ต่อเมื่อเกิดกรณีขึ้น อาทิ เช่น มีภิกษุกระทำหรือกล่าวไม่เหมาะสม เป็นต้น จึงจะทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นมา คำว่า สิกขาบท แปลว่า บทที่ควรศึกษา ก่อนบัญญัติจะทรงสอบถามก่อนเสมอ คือพระพุทธเจ้าจะทรงตรัสถามภิกษุด้วยเหตุผล 2 ประการ ได้แก่ จักทรงแสดงธรรมอย่างหนึ่ง และจักทรงบัญญัติสิกขาบทแก่พระสาวกทั้งหลายอย่างหนึ่ง พระวินัย คือกฎระเบียบข้อบังคับ อันเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปในทางเดียวกันของหมู่ภิกษุ เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นเพื่อให้มีอาจารย์อันงามเป็นระเบียบเรียบร้อย อันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติชอบ เป็นการเอื้อต่อการประพฤติธรรมทางจิตใจ หากจะเปรียบเทียบให้เด่นชัดขึ้นมา พระวินัยเปรียบกับกฎระเบียบหรือกฎเกณฑ์กติกาของสังคม ที่อยู่ร่วมกันโดยมีกติกาตกลงกันได้ ถ้าใครฝ่าฝืนต้องถูกลงโทษตามกติกาที่ตั้งไว้หรือจะเปรียบเทียบกับกฎหมายบ้านเมืองของประเทศ ที่มีกฎหมายตราไว้สำหรับพลเมืองของประเทศนั้นได้ปฏิบัติร่วมกันถ้าใครฝ่าฝืนก็มีความผิด

พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติพระวินัยเอาไว้เป็นกฎข้อบังคับสำหรับพระสาวกได้ปฏิบัติตาม และพระวินัยเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับฝึกหัดอบรมกุลบุตรผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา เพราะว่าผู้เข้ามาบวชนั้นมาจากต่างตระกูล ต่างชนชั้น ต่างอริยาศัย ต่างจิต และต่างใจหากไม่มีพระวินัยควบคุมความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ก็จะเป็นหมู่ภิกษุที่สับสนวุ่นวายไม่เป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาเลื่อมใส ถ้าภิกษุทุกรูปประพฤติตามพระวินัย ก็จะเป็นหมู่ภิกษุที่งดงามทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาและจะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ยืนนาน เปรียบเหมือนดอกไม้บานนานาชนิดถูกร้อยไว้ด้วยด้าย จึงไม่แตกแยกกระจัดกระจาย ทั้งยังคุมกันเข้าเป็นพวงมาลัยที่สวยงาม สมดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในเวรัญชกัณฑ์ ความว่า

พระพุทธเจ้ากุกกุสันธะ พระพุทธเจ้าโกนาคมนะ และพระพุทธเจ้ากัสสปะ ไม่ทรงพื่อนคลายที่จะแสดงธรรมโดยพิสดารแก่สาวก สุตตะ เคยยะ และเวทัลลของพระพุทธเจ้าทั้ง 3 พระองค์ จึงมีมากทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แก่สาวกมีการแสดงปาติโมกข์ และเมื่อสิ้นพระพุทธเจ้าและสาวกผู้รู้ตามแล้ว สาวกชั้นหลังต่างชื่อต่างโคตร และต่างชาติวรรณะได้เข้ามาบวชจากต่างตระกูล พวกเธอเหล่านั้นพาให้พรหมจรรย์ดำรงอยู่ยืนนาน เหมือนดอกไม้บานนานาพรรณกองอยู่บนแผ่นกระดาน เอาด้ายร้อยไว้ย่อมไม่ถูกลมพัดกระจัดกระจายไป เพราะเอาด้ายร้อยไว้ ซึ่งข้อความในพระสูตรนี้แสดงว่า การบัญญัติพระวินัยเป็น

เหตุสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้ยืนนานอินเดียในสมัยครั้งพุทธกาล มีอาณาจักรที่กว้างใหญ่ไพศาล มีลักษณะภูมิอากาศที่แตกต่างกันไป บางพื้นที่ร้อนมาก บางพื้นที่หนาวมาก เมื่อมีคนมาบวชจำนวนมาก บางคนกระทำความผิด พระพุทธเจ้าจึงบัญญัติสิกขาบทขึ้นมา เพื่อควบคุมความประพฤติของภิกษุเหล่านั้น และเพื่อความเลื่อมใสของบุคคลที่ยังไม่เลื่อมใสนั่นเอง

ภูมิศาสตร์อินเดียสมัยพุทธกาล

สมัยพุทธกาลชมพูทวีปเป็นอาณาจักรที่กว้างใหญ่ไพศาล มีพระราชอาณาเขตปกครองในทุกแคว้น ลักษณะสภาพภูมิอากาศจึงแตกต่างกันออกไป บางพื้นที่ร้อนมาก บางพื้นที่หนาวมาก และมีเทือกเขาที่ถูกปกคลุมด้วยป่าทึบ อันเต็มไปด้วยสัตว์ร้ายนานาชนิด และโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีแม่น้ำใหญ่สองสาย คือแม่น้ำคงคาและแม่น้ำสินธุ ซึ่งชาวอินเดียในสมัยพุทธกาลเชื่อกันว่าเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถชำระล้างบาปได้ ชาวอินเดียส่วนใหญ่นับถือเทพเจ้า บางส่วนนับถือธรรมชาติ แผ่นดินอินเดียในครั้งพุทธกาลจึงมีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ จึงถูกเรียกว่า ภารตวรรษ หมายถึง ถิ่นที่อยู่ของชาวภารตะ เมื่อครั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงมีพระชนม์ชีพอยู่นั้น ดินแดนชมพูทวีปเต็มไปด้วยอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรือง ผู้คนในสมัยนั้นมีจิตใจที่สูงส่ง ภัยร้ายอันเกิดจากธรรมชาติก็ไม่ปรากฏ ฝนฟ้าก็ตกต้องตามฤดูกาล ประชาชนทุกหย่อมหญ้ามีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย พระราชาแต่ละแคว้นต่างปกป้องและดูแลประชาราษฎรในแคว้นของตนอย่างสงบสุขเรื่อยมา ประเทศอินเดียในสมัยพุทธกาลเป็นอาณาจักรที่กว้างใหญ่ไพศาล มีพระราชอาณาเขตปกครองในทุกแคว้น ลักษณะภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศจึงแตกต่างกันออกไป

บางพื้นที่ร้อนมาก บางพื้นที่หนาวมาก ทางตอนเหนือมีภูเขาสูงรวมทั้งมีเทือกเขาหิมาลัย ซึ่งมียอดเขาสูงสุดในโลกยาวนานไปกับพรมแดนด้านเหนือ มียอดเขาสูงถูกปกคลุมด้วยหิมะตลอดทั้งปี ในด้านตะวันตกเฉียงเหนือมีทะเลทรายที่ร้อนระอุและแห้งแล้ง มีเทือกเขาที่ถูกปกคลุมด้วยป่าทึบ ซึ่งเต็มไปด้วยสัตว์ร้ายและโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ มีทะเลทรายอันร้อนระอุ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยทางธรรมชาติ ทำให้อินเดียแบ่งออกเป็นแคว้นน้อยใหญ่ขาดการติดต่อซึ่งกันและกัน เป็นหน่วยทางการเมืองและสังคมที่มีลักษณะโดดเดี่ยว ขาดความสัมพันธ์ที่ยืนถาวรระหว่างกันด้านความสัมพันธ์กับภายนอก มีเทือกเขาหิมาลัยซึ่งยาวเหยียดไปตลอดแนวพรมแดนด้านเหนือของอินเดีย ติดกับชายฝั่งทะเลยาวเหยียดเป็นปราการธรรมชาติที่กั้นอินเดียออกจากส่วนอื่น ๆ ช่วยให้อินเดียได้มีโอกาสสร้างสมอารยธรรมที่มีลักษณะเฉพาะตน อย่างไรก็ตาม เครื่องกีดขวางทางธรรมชาติ เช่น ภูเขาและทะเล ก็มีได้กั้นอินเดียให้ปลอดภัยจากการรุกรานภายนอกซึ่งปรากฏว่าตั้งแต่สมัยโบราณนั้น อินเดียได้รับภัยจากผู้รุกรานอยู่เสมอ อินเดียยังมีแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ เช่น แม่น้ำคงคาและแม่น้ำสินธุ แม่น้ำใหญ่ทั้งสองสายนี้ชาวอินเดียเชื่อว่าเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์สามารถชำระล้างบาปได้ และเป็นคติความเชื่อของชาวอินเดียมาหลายศตวรรษ ในสมัยพุทธกาลสามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนกลางหรือเขตชั้นใน เรียกว่า มัชฌิมประเทศ ส่วนรอบนอกหรือหัวเมืองชายแดน เรียกว่า ปัจฉิมประเทศ มัชฌิมประเทศเป็นเขตที่มีประชาชนอาศัยอยู่มากมีความเจริญรุ่งเรือง เป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าและการศึกษา มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตมากมาย แบ่ง

การปกครองออกเป็น 16 แคว้น แคว้นเหล่านี้เป็นอิสระมีอธิปไตยเป็นของตนเอง บางครั้งแคว้นที่มีความอ่อนแออาจจะถูกแคว้นที่มีความเข้มแข็งกว่าเข้ายึดครอง ทำให้สูญเสียอธิปไตยไปตั้งได้ และแคว้นที่มีความเข้มแข็งทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมืองและกองทัพ จัดอยู่ในประเภทมหาอำนาจมีอยู่ 5 แคว้น ได้แก่ มคร โกศล อวันตี วัชชี และวังสะ โดยแคว้นมครของพระเจ้าพิมพิสาร เป็นมหาอำนาจสูงสุด ส่วนสภาพเศรษฐกิจในอินเดียสมัยพุทธกาล ตามที่ปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎก และอรรถกถาที่กล่าวได้ว่า อินเดียในสมัยพุทธกาลมีเศรษฐกิจดีมาก การผลิต และการค้าเจริญรุ่งเรือง มีกองเกวียนเดินทางขนสินค้าไปขายระหว่างเมืองจำนวนมาก มีมหาเศรษฐีที่มีสมบัติมากมหาศาล อาทิ เช่น โชติกเศรษฐี ชฎิลเศรษฐี เมณฑกเศรษฐี และอนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นต้น

พัฒนาการของคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล

พัฒนาการของคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล เป็นรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในสมัยพุทธกาลนั้นการปกครองดูแลคณะสงฆ์เป็นไปอย่างเรียบง่าย และสงบสุข เนื่องจากว่าระบบคณะสงฆ์ในครั้งพุทธกาลมีพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปกครองดูแล โดยพระองค์ทรงใช้หลักพระธรรมวินัยในการปกครองควบคุมดูแลทำให้พระภิกษุสงฆ์มีอาจาระที่งดงาม และเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา ของบรรดาพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ซึ่งรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ คือองค์กรหนึ่งที่เกิดขึ้นในท่ามกลางสังคมสงฆ์ ที่มีประวัติศาสตร์และพัฒนาการมายาวนาน การปกครองคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ใช้ระบบธรรมาธิปไตยในการปกครอง พัฒนาการของคณะสงฆ์ระยะต้น ได้แก่ พระพุทธเจ้าทรงกระทำด้วยพระองค์เองทุกอย่าง ระยะต่อมา พระองค์ทรงให้พระสาวกช่วยกระทำบ้าง เป็นการแบ่งเบาภาระและฝึกหมู่สาวก เพื่อที่จะรับช่วงงานจากพระองค์ ต่อมาตอนใกล้ปรินิพพาน ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้หมู่พระสงฆ์สาวก ส่วนพระองค์ทรงดูแลทั่วไป และทำงานด้านการสอนอย่างเดียว เป็นทำนองว่าบิดาอบรมบุตรธิดาให้รู้จักการงาน ครั้นนั้นปลายชีวิตก็มอบทรัพย์สมบัติให้ 1) พัฒนาการของคณะสงฆ์ในช่วงต้น ได้แก่ การปกครองโดยพระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวเป็นแบบธรรมาธิปไตย มีดังนี้

- 1) ทรงแสดงพระธรรม และบัญญัติพระวินัย คือหลักกติกายัญญัติ
- 2) ทรงปกครองพระภิกษุสงฆ์ คือหลักบริหาร
- 3) ทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ คือหลักตุลาการ

จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัย คือเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทินและกิเลสอาสวะทั้งปวง ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธา และเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังข้อความว่า ภิกษุทั้งหลายเพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบททั้งหลายอาศัยอำนาจประโยชน์ ได้แก่

- 1) เพื่อความดีแห่งสงฆ์ 2) เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ 3) เพื่อข่มผู้เก้อยาก 4) เพื่อความอยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก 5) เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน 6) เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต 7) เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส 8) เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

2) พัฒนาการของคณะสงฆ์ในช่วงกลาง ได้แก่ พระพุทธเจ้าทรงให้พระสาวกช่วยกระทำอันเป็นการแบ่งภาระของพระองค์ เป็นการฝึกปรีหมั่นสาวก เพื่อที่จะรับช่วงงานจากพระองค์ มีดังนี้

- 1) พระพุทธเจ้า คือพระธรรมราชา
- 2) พระสารีบุตร คือพระธรรมเสนาบดี
- 3) พระโมคคัลลานะ คือพระสังฆปริณายก
- 4) พระอานนท์ คือเลขานุการส่วนพระองค์

พระพุทธเจ้าทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระธรรมราชา ทรงแต่งตั้งพระสารีบุตรให้เป็นพระธรรมเสนาบดี มีฐานะเป็นรองประธานบริหาร และเป็นพระอัครสาวกฝ่ายขวา มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านวิชาการ ส่วนพระโมคคัลลานะทรงตั้งให้เป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้าย มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านบริหาร และพระอานนท์ทรงตั้งให้เป็นเลขานุการส่วนพระองค์ นอกจากนี้ ยังทรงแต่งตั้งพระสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิต และฝ่ายคฤหัสถ์ผู้เป็นเอตทัคคะ ให้ความรู้หน้าที่การงานในด้านต่าง ๆ อีกด้วย

3) พัฒนาการของคณะสงฆ์ในช่วงปลาย ได้แก่ พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้หมู่พระสงฆ์สาวก ส่วนพระองค์ก็ทรงดูแลทั่วไป และทำงานด้านการสอนอย่างเดียว คือทรงมอบให้สงฆ์ประชุมกันทำสังฆกรรมทั้งปวง พระสงฆ์ผู้เข้าประชุมพึงเป็นสมานสังวาสกัน ต้องมีมติเป็นเอกฉันท์และต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัย มีดังนี้ 1) การปกครองภายใน คือเถระ และ 2) การปกครองภายนอก คือพระอุปัชฌาย์

ต่อมาในภายหลัง พระพุทธองค์ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่พระสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์ดำเนินการให้การอุปสมบท เมื่อมีกิจจาริกรรมหรือกิจการที่จะต้องทำร่วมกัน คณะสงฆ์สามารถบริหารจัดการเองได้ เมื่อมีกรณีความขัดแย้งเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าก็ทรงมอบอำนาจให้คณะสงฆ์เป็นผู้จัดการแก้ปัญหา อันเป็นมูลฐานแห่งการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค เมื่อมีพระภิกษุสงฆ์จำนวนมากขึ้น จึงต้องมีสมานสังวาส และนานาสังวาส

รูปแบบและ พัฒนาการของคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล ในระยะแรก พระพุทธเจ้าทรงปกครองโดยพระองค์เอง ต่อมาพระองค์ทรงบัญญัติพระวินัย และใช้พระวินัยเป็นระเบียบเครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุต้องอยู่ภายใต้พระธรรมวินัย และต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อออกจากทุกข์ และทำพระนิพพานให้แจ้ง อันเป็นจุดหมายสูงสุดของพระศาสนา ในกาลต่อมาพระสาวกมีจำนวนมากขึ้น พระพุทธเจ้าทรงจัดองค์กรใน พระพุทธศาสนาออกเป็นพุทธบริษัท ๔ ประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ภายหลังพระพุทธองค์ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่พระสงฆ์ ครั้นช่วงระยะสุดท้าย พระองค์ทรงมีพระชนมายุมากขึ้นทรงมอบให้พระธรรมวินัย เป็นศาสดาแทนพระองค์ เมื่อพระองค์ทรงล่วงไปต้องถือธรรมาธิปไตย เป็นหลักสำคัญที่สุด

พุทธานุญาตด้านการอาบน้ำสมัยพุทธกาล

ในสมัยพุทธกาลพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร เขตกรุงราชคฤห์ ครั้นนั้นภิกษุฉัพพัคคีย์ได้อาบน้ำและสีกาย คือขา แขน ออก และหลัง ที่ต้นไม้ เสา ฝา และก้อนหิน เมื่อมี

ชาวบ้านเห็นแล้วจึงเพ่งโทษ กล่าวติเตียน และโพนทะนาว่า เหตุไฉนสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรทั้งหลายจึงอาบน้ำ สีกาย คือขาข้าง แขนข้าง ออกข้าง และหลังข้าง ที่ต้นไม้ เสา ฝา และก้อนหิน เหมือนอย่างพวกนักมวยผู้ชกกันด้วยหมัด เหมือนพวกชาวบ้านผู้ชอบแต่งผิว และเหมือนอย่างคฤหัสถ์ผู้บริโภคมาม เมื่อภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกชาวบ้านนั้นเพ่งโทษ กล่าวติเตียน และโพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าให้พระองค์ทรงรับทราบ ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ เพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุผู้พาศึกษาอาบน้ำ สีกาย คือขาข้าง แขนข้าง ออกข้าง และหลังข้างในต้นไม้ ฝา เสา และก้อนหิน นั้น เป็นเรื่องจริงหรือ เหล่าภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริงพระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ภิกษุทั้งหลาย การกระทำของโมฆะบุรุษเหล่านั้นไม่เหมาะสม ไม่สมควร ไม่ใช่กิจของสมณะ เหตุไฉนโมฆะบุรุษเหล่านั้นอาบน้ำจึงสีกาย คือขาข้าง แขนข้าง ออกข้าง และหลังข้าง ที่ต้นไม้ ฝา เสา และก้อนหิน การกระทำของโมฆะบุรุษเหล่านั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส จึงทรงรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอาบน้ำไม่พึงสีกาย ที่ต้นไม้ ฝา เสา และก้อนหิน รูปใดสีกายที่ต้นไม้ เสา ฝา และก้อนหิน จะต้องอาบัติทุกกฏ ดังนั้น จึงห้ามไม่ให้พระภิกษุกระทำกิริยาอาการเช่นนั้น ได้แก่ 1) ห้ามภิกษุอุกกายที่ต้นไม้ 2) ห้ามภิกษุอุกกายที่ฝา 3) ห้ามภิกษุอุกกายที่เสา 4) ห้ามภิกษุอุกกายที่ก้อนหิน 5) ห้ามภิกษุอาบน้ำในที่ที่ไม่สมควร 6) ห้ามภิกษุอาบน้ำอุหลังด้วยไม้ 7) ห้ามภิกษุใช้หินอุหลัง 8) ห้ามภิกษุอุหลังให้ภิกษุด้วยกัน 9) ห้ามภิกษุอุหลังด้วยไม้บังเวียนที่จักเป็นพินมnger ส่วนข้อที่ทรงอนุญาตให้พระภิกษุสามารถกระทำได้ ได้แก่ 1) ภิกษุใดอาพาธสามารถอุหลังด้วยไม้บังเวียนที่จักเป็นพินมngerได้ 2) ภิกษุใดอาพาธสามารถใช้ผ้าปิดเป็นเกลียวอุหลังได้ และ 3) ภิกษุใดอาพาธสามารถใช้มืออุหลังได้

พุทธานุญาตด้านการเก็บภิกษาสมัยพุททกาล

สมัยครั้งพุททกาลพระภิกษุมีชีวิตรอยู่ได้ เนื่องด้วยอาศัยการบิณฑบาตเลี้ยงชีพ ไม่สามารถประกอบอาหารรับประทานได้อย่างขรราวาส และการฉันทตอาหารของพระภิกษุในสมัยพุททกาลนั้นก็มิเวลาจำกัดเอาไว้ ไม่สามารถรับประทานได้ตลอดเวลาเหมือนอย่างกับคฤหัสถ์ทั่วไป พระวินัยจึงถือว่า เป็นเครื่องขัดเกลาความประพฤติของเหล่าภิกษุทั้งหลาย ให้อยู่ในระเบียบกติกาของพระวินัยบัญญัติและอภิสมจารที่พระพุทธเจ้าทรงเอาไว้ เพื่อให้เป็นเครื่องมือช่วยควบคุมความประพฤติของภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย และเพื่อความมั่นคงของบรรพพระพุทธศาสนาอีกด้วย ฉะนั้น พระวินัยบัญญัติและอภิสมจาร จึงมีทั้งข้อห้ามและข้ออนุญาตที่สามารถให้กระทำได้ในบางกรณี เช่น การเก็บอาหาร และการประกอบอาหารของภิกษุ ในบางครั้งก็มีข้ออนุญาตให้กระทำได้ในบางกรณี เช่น การเก็บอาหาร และการประกอบอาหารของภิกษุ ในบางครั้งก็มีข้ออนุญาตให้กระทำได้ในบางกรณี ในพระวินัยปิฎกได้อธิบายกาลิกทั้ง 4 อย่าง มีดังนี้ กาลิก แปลว่า ประกอบด้วยกาลเวลา หรือขึ้นอยู่กับกาลเวลา อันเป็นภาษาพระวินัย หมายถึง อาหารหรือของที่ภิกษุรับแล้วเก็บไว้ฉันได้ตามกาลเวลาที่กำหนดเท่านั้น หากเก็บไว้เกินกว่านั้นถือเป็นความผิด ได้แก่ 1) ยาวกาลิก หมายถึง ของที่เก็บไว้ฉันได้ชั่วคราว คือตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงวัน ได้แก่ โภชนะทั้ง 5 คือข้าวสุก ขนมหสดี ขนมห้าง ปลาและเนื้อ 2) ยามกาลิก หมายถึง ของที่เก็บไว้ฉันได้ชั่วระยะเวลาวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ได้แก่ น้ำมะม่วง น้ำลูกหว้า น้ำกล้วยมีเมล็ด น้ำกล้วยไม่มีเมล็ด น้ำมะขาง น้ำลูกจันทน์ น้ำเห่าบัว น้ำ

มะพร้าว และลั่นจี่ 3) สัตตาทกาลิก หมายถึง ของที่เก็บไว้ฉันได้ภายใน 7 วัน ได้แก่ เกสรทั้ง 5 อย่าง คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย 4) ยาวซีวิก หมายถึง ของที่รับประทานแล้ว สามารถฉันได้ตลอดไป ไม่จำกัดเวลา ได้แก่ ประภทยาทั่วไป ที่รับประทานแล้วเก็บรักษาไว้ ฉันได้ตลอดชีวิตเมื่อมีเหตุ ได้แก่ ราก หัว เหง้า น้ำฟาด ใบ ผล ยางต้นไม้ เถาวัลย์ ต้นหญ้าที่พวกมนุษย์ไม่ได้เอาไปทำกินเป็นอาหาร

การเกิดขึ้นของอภิสมาจารสิกขาบทด้านสังคัม

คำว่า สังฆะ ในพระพุทธศาสนา หมายถึง สังคม ชุมชน และบริษัทแห่งสาวกของพระพุทธเจ้า แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) อริยะสงฆ์ หมายถึง สาวกของพระพุทธเจ้าผู้ได้บรรลุมรรคผลในระดับต้นจนถึงระดับสูงสุด คือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ และ 2) สมมุติสงฆ์ หมายถึง สงฆ์โดยสมมุติเป็นผู้ที่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุ และเป็นปุณฺณชนที่มีกิเลสอยู่เช่นสามัญชนทั่วไป แต่ปฏิบัติตามทางสายกลางให้จิตใจสงบสุข กำหนดเอาพระภิกษุจำนวน 4 รูป ขึ้นไปจึงเรียกว่าสงฆ์ และสามารถประกอบสังฆกรรมได้ โดยมีพระวินัยเป็นกรอบสำคัญ เมื่อพิจารณาจากการจัดตั้งคณะสงฆ์ของพระพุทธองค์ จะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ทรงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลได้ฝึกฝนตนเอง ให้มีคุณภาพทางด้านจิตใจและสติปัญญาให้มีอิสรภาพหลุดพ้นจากกิเลสตัณหา และมีความสุขโดยผ่านสังคัมของคณะสงฆ์เป็นแบบอย่างที่สำคัญ โดยให้ทุกคนได้เข้าถึงความเป็นอริยะสงฆ์เป็นสำคัญ

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือว่า พระพุทธองค์ทรงต้องการให้โลกนี้เป็นชุมชน หรือสังคัมของพระอริยบุคคล หรือคนที่พัฒนาตนแล้ว การที่จะให้บุคคลได้เข้าสู่สภาวะแห่งการพัฒนาดังกล่าวได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการจัดตั้งชุมชนที่เป็นรูปธรรม พระพุทธองค์จึงทรงตั้งชุมชนสงฆ์ขึ้นมา เพื่อให้เป็นแบบอย่างหรือตัวอย่าง ซึ่งมีหน้าที่และภารกิจหลัก คือการฝึกฝนอบรมบุคคลให้ได้รับการพัฒนาตนเอง แล้วออกไปสั่งสอนธรรมหรือพัฒนาประชาชนกลุ่มอื่นทุกหมู่เหล่า ทุกวรรณะ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ ให้ได้รับการพัฒนาตนเองจนกลายเป็นอริยบุคคลหรืออริยะสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ที่ทรงตั้งขึ้นจึงกลายมาเป็นสังคัมหรือเป็นชุมชนแบบอย่าง ที่มีการจัดตั้งในลักษณะที่เป็นองค์กรที่เป็นรูปนัยตามความหมายในทางสังคัมวิทยา การเกิดขึ้นของอภิสมาจารสิกขาบทด้านสังคัม คือการบัญญัติพระวินัยนั้นพระพุทธเจ้า ไม่ได้ทรงบัญญัติเอาไว้ล่วงหน้า แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์อันเป็นเรื่องทำให้เสื่อมเสียแก่หมู่สงฆ์ จึงจะทรงตรัสเรียกประชุมคณะสงฆ์ และทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องช่วยควบคุมความประพฤติทางกาย และวาจาของเหล่าภิกษุทั้งหลาย เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสของบุคคลที่ยังไม่เลื่อมใส

วรรณะในสังคัมอินเดียสมัยพุทธกาล

วรรณะ หมายถึง การแบ่งชนชั้นในสังคัม หรือการแบ่งชนชั้นตามสีผิวในสมัยพุทธกาลมีอยู่ 4 วรรณะ ได้แก่ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร คติความเชื่อของชาวอินเดียในสมัยพุทธกาล มีแนวคิดพื้นฐานมาจากศาสนาพราหมณ์ โดยได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระเวท อธิบาย คำว่า วรรณะ แปลว่า สี คือการแบ่งคนออกเป็นกลุ่มตามสีผิว และอาชีพที่ตกทอดกันมาในตระกูล เพื่อให้คนกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ปกครอง และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้อยู่ใต้ปกครอง คัมภีร์พระเวทของพราหมณ์ แสดงเรื่องเกี่ยวกับวรรณะ

เอาไว้ว่า วรรณะนี้ได้ถูกสร้างขึ้นจากอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของพรหม มนุษย์ในชมพูทวีปจึงถูกแบ่งออกเป็น 4 ชั้น เรียกว่า วรรณะ

พระพุทธศาสนากับการลดบทบาทวรรณะในสังคมอินเดีย

สมัยครั้งพุทธกาลอาจเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงยืนหยัดสู้กับทิวติมานะ ในเรื่องการแบ่งชั้นวรรณะของคนในครั้งนั้นอย่างไร ทรงพยายามที่จะให้คนเห็นความสำคัญของความประพฤติตามศีลธรรมว่า มีคุณค่ายิ่งไปกว่าดีในเรื่องชั้นวรรณะ พร้อมทั้งได้ทรงทำตัวอย่างให้ดูในพระธรรมวินัยนี้ ใครมาบวชก่อนก็ได้ได้รับความเคารพของคนมาบวชทีหลัง ผู้แม่เกิดในสกุลสูงกว่า ปัจจุบันประเทศไทยได้ใช้รัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิแก่คนทุกวรรณะเสมอกัน และได้มีคนที่ถูกเหยียดหยามเพราะเหตุเกิดในวรรณะต่ำหลายแสนคน ขอปฏิญาณตนเป็นพุทธศาสนิกชน เพราะว่าเลื่อมใสว่าพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ไม่มองข้ามคนชั้นที่ถูกเหยียดหยาม แต่ได้ช่วยยกฐานะขึ้นให้สูงเท่าเทียมกับคนในวรรณะอื่น ทั้งที่พระพุทธเจ้าทรงเกิดในวรรณะกษัตริย์ ไม่ต้องมีปมด้อยที่จะต่อสู้เพื่อพระองค์เองในเรื่องวรรณะ แต่ก็ทรงชี้แจงสั่งสอนให้คนเห็นความจริงมาแต่ในสมัยของพระองค์ พระพุทธเจ้าได้ประทานแสงสว่างให้อินเดียไว้นานมาแล้ว เมื่อการแบ่งชั้นวรรณะแต่อินเดียเพิ่งจะปฏิบัติได้ในทางนิตินัยเมื่อมีรัฐธรรมนูญนี้ ส่วนทางพฤตินัยนั้นใครจะรู้ว่าเมื่อไรอินเดีย จึงจะชำระล้างความยึดถือเก่าแก่นี้ให้หมดไปได้ โลกยังยกย่องสมภาพ และภราดรภาพในหมู่มนุษย์มากเพียงไร หลักธรรมเรื่องนี้ของพระพุทธศาสนา ยิ่งเด่นชัดในสายตาของผู้ต้องการเหตุผลมากเพียงนั้น พระพุทธเจ้าทรงให้ความเท่าเทียมกับทุกวรรณะไม่ได้ทรงรังเกียจ

อาชีพปาริสุทธศีลของภิกษุสมัยพุทธกาล

อาชีพปาริสุทธศีล หมายถึง ความบริสุทธิ์แห่งอาชีพ คือการเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ชอบ ไม่หลอกลวงเขาเลี้ยงชีพ ได้แก่ การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบธรรม เป็นต้น เช่น การปฏิบัติในนิสสัย 4 และการรับอดิเรกลาภที่เขาถวาย หรือที่ได้มาโดยชอบธรรม โดยที่ไม่ได้ไปแสวงหา หรือได้มาโดยไม่สมควรและการมีอาชีพบริสุทธิ์ของภิกษุนั้น มีคำศัพท์โดยเฉพาะ คำว่า อาชีพปาริสุทธศีล ซึ่งศัพท์เฉพาะคำนี้แยกพิจารณาได้ 3 คำ ประกอบด้วย คำที่ 1 อาชีพะ คืออาชีพ หมายถึง พฤติการณ์ที่คนเราได้อาศัยเลี้ยงชีวิต คำที่ 2 ปาริสุทธ คือบริสุทธิ์ หมายถึง ความสะอาดหมดจดจากกิเลสอันชั่วช้า ปราศจากการประพฤติดุศีล คำที่ 3 ศีล คือภาวะปรกติ คำว่า อาชีพปาริสุทธศีล หมายถึง ภาวะปรกติในการเลี้ยงชีวิตอย่างสะอาดหมดจด ปราศจากการประพฤติดุศีล เนื่องจากว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาต ให้ภิกษุประกอบอาชีพแบบฆราวาส ภิกษุจึงต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัจจัย 4 คือจิวร (ผ้านุ่งห่ม) บิณฑบาต (อาหาร) เสนาสนะ (ที่อยู่อาศัย) คิลานเภสัช (ยาบำบัดโรค) ซึ่งได้รับมาจากทายกและทายิกา ภิกษุเลี้ยงชีวิตอย่างสะอาดหมดจด ปราศจากการประพฤติดุศีล ย่อมพอใจปัจจัย 4 ตามมีตามได้ จัดว่าเป็นผู้มีอาชีพบริสุทธิ์ ในทำนองกลับกันภิกษุที่มุ่งแสวงหาปัจจัย 4 มาปรนเปรอตนเองด้วยกลวิธีทุศีลนั้น จัดว่าประพฤติดุศีลาอาชีวะ คือการมีอาชีพไม่บริสุทธิ์

อภิสมภารในหมวดโภชนปฏิสังยุต

โภชนปฏิสังยุต หมายถึง หมวดยาด้วยการฉันอาหาร หรือหมวดธรรมว่าด้วยมารยาทในการรับประทานอาหารของพระภิกษุสงฆ์มีอยู่ 30 สิกขาบท พระวินัยบัญญัติส่วนภิกษุมหาเถรสิกขาได้แสดงเอาไว้ว่า หากภิกษุรูปใดไม่ประพฤติตามภิกษุมหาเถร ในหมวดโภชนปฏิสังยุตนี้ พระพุทธเจ้าทรงปรับอาบัติทุกกฏ (อาบัติเบา) แก่ภิกษุผู้นั้น เช่น ภิกษุพึงทำการศึกษาและเข้าใจว่า เราจักไม่ขุดข้าวสุกให้แห้ง และภิกษุพึงทำการศึกษาและเข้าใจว่า เราจักฉันแกงพอสสมควรกับข้าวสุก เป็นต้น ภิกษุมหาเถรในหมวดโภชนปฏิสังยุตเป็นสิ่งที่ควรแก่การศึกษาและทำความเข้าใจ เพื่อให้เกิดความศรัทธาต่อบุคคลที่พบเห็น อันจะก่อให้เกิดความเลื่อมใสแก่บรรดาพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย และเพื่อความผาสุกอันเกิดจากการไม่มีโทษทางโลกดำเนินดีเตียน (โลกวัชชะ) ยังความเจริญงอกงามมาสู่ภิกษุผู้มีอาจารย์อันงาม มีดังนี้

สิกขาบทที่ 1 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตโดยเคารพ

สิกขาบทที่ 2 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักแลดูแต่ในบาตร

สิกขาบทที่ 3 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตพอสสมควรกับแกง

สิกขาบทที่ 4 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตพอสสมควรกับข้าวสุก

สิกขาบทที่ 5 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักฉันบิณฑบาตโดยเคารพ

สิกขาบทที่ 6 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักแลดูแต่ในบาตรในขณะที่ฉันบิณฑบาต

สิกขาบทที่ 7 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ขุดข้าวสุกให้แห้ง

สิกขาบทที่ 8 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักฉันแกงพอสสมควรกับข้าวสุก

สิกขาบทที่ 9 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ขยี้ข้าวสุกแต่ยดลงไป

สิกขาบทที่ 10 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่กลบแกงกับข้าวด้วยข้าวสุก

สิกขาบทที่ 11 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า ถ้าเราไม่เจ็บไข้จักไม่ขอแกงหรือข้าวเพื่อประโยชน์ตน

สิกขาบทที่ 12 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ดูบาตรของผู้อื่นด้วยคิดจะยกโทษ

สิกขาบทที่ 13 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ทำคำข้าวให้ใหญ่

สิกขาบทที่ 14 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักทำคำข้าวให้กลมกล่อม

สิกขาบทที่ 15 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เมื่อคำข้าวยังไม่ถึงปาก จักไม่อ้าปากไว้ทำ

สิกขาบทที่ 16 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เมื่อฉันอยู่เราจักไม่เอานิ้วมือสอดเข้าปาก

สิกขาบทที่ 17 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เมื่อข้าวอยู่ในปากเราจักไม่พูด

สิกขาบทที่ 18 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่โยนคำข้าวเข้าปาก

สิกขาบทที่ 19 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉีกคำข้าว

สิกขาบทที่ 20 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำกระพุ่มแก้มให้ดู

สิกขาบทที่ 21 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันพลางสะบัดมือพลาง

สิกขาบทที่ 22 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันโปรยเมล็ดข้าว ให้ตกลงในบาตร

สิกขาบทที่ 23 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันแลบลิ้น

สิกขาบทที่ 24 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันดังจับจับ

สิกขาบทที่ 25 ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันดังซูดซูด

สิกขาบทที่ 26 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันเลียมือ

สิกขาบทที่ 27 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันขอบบาตร

สิกขาบทที่ 28 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันเลียริมฝีปาก

สิกขาบทที่ 29 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เอามือเปื้อนจับภาชนะน้ำ

สิกขาบทที่ 30 ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เอาน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวหลง

เสขียวัตถ์นั้นเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ ต่อพระภิกษุทั้งหลายเป็นอย่างมาก ช่วยทำให้พระภิกษุในพระพุทธศาสนา ไม่เป็นที่เพ่งเล็งติเตียนของชาวบ้าน ตลอดจนนักปราชญ์ราชบัณฑิตทั้งหลาย เมื่อพระภิกษุประพฤติและปฏิบัติตามหลักอภิสมาจารนี้แล้ว ย่อมเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของสาธุชนและเป็นมารยาทของผู้ดี ที่พระภิกษุควรกระทำให้เป็นอาจณ เพื่อความผาสุกของคณะสงฆ์ และเพื่อความเลื่อมใสของบุคคลที่เลื่อมใสแล้ว ซึ่งเสขียวัตถ์ในหมวดของการรับประทานอาหารนี้ เป็นสิ่งที่พระภิกษุควรเอาใจใส่ และศึกษาสำเหนียกให้จงดี เพราะว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของพระภิกษุอีกด้วย

บทสรุป

การเกิดขึ้นของอภิสมาจารสิกขาบทด้านสังคัมพบว่า สังคัมสงฆ์ในสมัยครั้งพุทธกาล เป็นสังคัมสงฆ์ที่มีพระพุทธเจ้าเป็นผู้คอยควบคุมดูแล ความประพฤติของเหล่าภิกษุสงฆ์ และสิกขาบทนอกพระปาติโมกข์ ประกอบด้วย เสขียวัตถ์ 75 สิกขาบท และอธิกรณสมณะ 7 สิกขาบท อันเป็นสิกขาบทที่มานอกพระปาติโมกข์ ระบบวรรณะในสังคัมอินเดีย เป็นระบบที่มีมาก่อนพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ทำลายระบบวรรณะให้หายไปจากอินเดีย ถือว่าเป็นความเชื่อที่ผิด พุทธองค์ทรงใช้วิธีการแสดงพระธรรมเทศนาตรัสถึงความเป็นจริงว่า บุคคลจะดีจะชั่วก็เพราะผลของการกระทำ หาใช่ระบบวรรณะไม่ เมื่อมีผู้ศรัทธาในคำสอนของพุทธองค์ บุคคลเหล่านั้นได้มาบวชเป็นภิกษุ ทำให้พระพุทธศาสนามีภิกษุเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีภิกษุจำนวนมากจึงจำเป็นต้องมีวินัย เพื่อเป็นเครื่องช่วยควบคุมความประพฤติ ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อภิสมาจารที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้น ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อหมู่สงฆ์ เช่น มารยาทในการแสดงธรรม และมารยาทในการเข้าบ้าน เพื่อให้มีอาจารย์ที่ดูงามน่าเคารพ และศรัทธาแก่สาธุชนทั้งหลาย และเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์เถียงเชียง. (2549). นักธรรมชั้นโท. กรุงเทพมหานคร: เถียงเชียง.
- ปัญญา ไร่บางยาง. (2550). พุทธบัญญัติจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตธรรม.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2532). ประวัติศาสตร์ศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ดอกบัว.
- ไสว มาลาทอง. (2531). พุทธกิจ ๔๕ พรรษา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- หลวงวิจิตรวาทการ. (2510). ศาสนาสากล. กรุงเทพมหานคร: ไยบัว.
- เดือน คำดี. (2531). ศาสนาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: อำนวยสาสน์.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2532). ประวัติศาสตร์ศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ดอกบัว.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2543). อินเดีย. กรุงเทพมหานคร: จัสพรีนซ์.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2554). คำวัด. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). วินัยวินิจฉัย. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสุโข.

คณาจารย์เลียงเชียง. (2549). นวโกวาท. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.

คณาจารย์สำนักพิมพ์เลียงเชียง. (2559). วินัยบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.

คณาจารย์สำนักพิมพ์เลียงเชียง. (2540). นวโกวาทฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.

พระญาณวโรดม (สนธิ์ กิจจกาโร). (2540). พระวินัยบัญญัตินักธรรมชั้นตรี